

PREDGOVOR

Knjiga je nastala kao mozaik članaka sa sudjelovanja na raznim hrvatskim i poljskim konferencijama na kojima sam izlagala odabrane pragmalingvističke teme.

Budući da osjetilni pragmemi tvore jednu zatvorenu cjelinu, odlučila sam se prikupiti svoje za ovu svrhu ponešto izmijenjene i dopunjene članke kako bi oni pomogli osvješćivanju jezičnoga izražavanja osjeta. Tomu problemu pristupila sam komparativno jer usporedbom poljskoga i hrvatskog jezičnog iskazivanja lakše se uočavaju sličnosti i razlike u nazivanju osjetilnih pragmatičnih jedinica (pragmema). Razlike su uvjetovane **kulturološki i društveno**, dok su sličnosti **genetski utemeljene** percepcijom i propriocepcijom. Percepciju nam omogućuju naša vanjska osjetila na tijelu, propriocepciju naš živčani sustav i autonomni unutarnji organi kojima ne možemo svjesno upravljati. Sličnost ne zahvaljujemo samo činjenici da su poljski i hrvatski srodni jezici, nego i tomu da postoji tzv. **univerzalna ljudska misao** koju čovjek stvara na raznim dijelovima Zemlje te ju dalje razvija spoznavanjem svijeta pomoću svojih osjetila i izražavanjem tih spoznaja jezikom (što potvrđuje sličnost pri usporedbi naših dvaju jezika s engleskim jezikom).

U uvodu su prikazani osjeti, osjetila i nazivi doživljaja osjeta uz prikaz razvoja neverbalne komunikacije.

Zatim se u prvom poglavlju obrađuju vizualni pragmemi i pragmafrazemi koji su i najzastupljeniji s obzirom da naše oko dostavlja oko 80% svih informacija, a to je po Franku 10^7 informacijskih bitova u sekundi. Uz hrvatski i poljski jezik u komparaciju je uključen i nesrodan engleski jezik.

Slijede u drugom poglavlju auditivni pragmemi i pragmafrazemi jer je slušna percepcija također velikoga kapaciteta, odmah iza vizualne, s vrijednostima od 10^6 informacijskih bitova u sekundi.

Treći po informacijskom kapacitetu je taktilni kanal (10^5) koji je povezan s vizualnim kanalom (geste koje se vide), s auditivnim kanalom (šumovi proizvedeni dodiranjem), s termičkim i taktilnim kanalom (toplina ljudske kože), pa i s olfaktornim kanalom (mirisom). Primjeri se analiziraju u trećem poglavlju.

Olfaktorni osjet u čovjeka (analiziran u IV. poglavlju) niskoga je kapaciteta, jedva 20 informacijskih bitova u sekundi, a ti su mirisni doživljaji povezani s okusom (gustativnim kanalom obrađenom u V. poglavlju) čiji je informacijski kapacitet samo 13 bitova u sekundi. Taj nam je gustativni kanal najslabiji i ograničen samo na usnu šupljinu (poglavitno na jezik).

Šesto poglavlje o proprioceptivnim pragmemima i pragmafrazemima, iako s najmanjim kapacitetom od samo 10^3 informacijskih bitova u sekundi,

nadokadauje to najvećom raznolikošću i brojnošću pragmafrazema s unutarnjim organima kao glavnom sastavnicom. Unutar proprioceptivnih osjeta izdvajaju se tri cjeline: ekstrareceptivni, kinemareceptivni i intrareceptivni osjeti s pragmemima i pragmafrazemima.

U posljednjem, sedmom poglavlju analiziraju se tzv. subperceptivni pragmemi i pragmafrazemi. To su nesvjesni znakovi kojima se predosjeća budućnost, ali još nismo osvijestili kojim se osjetilom i kanalom prenose takve informacije.

Svako poglavlje počinje s teoretskim uvodom, s etimologijom naziva osjeta, a na kraju ove analize nalazi se zaključak i literatura o predmetu te kazalo i bilješka o autorici.

Budući da su pragmemi i pragmafrazemi emotivno obojeni i česti u govoru i svakodnevnoj komunikaciji, oni su neophodni u učenju svakoga stranog jezika, pa tako i u učenju hrvatskoga i poljskoga jezika. Govorni jezik nije samo individualan, kako su to smatrali strukturalni lingvisti, nego podliježe određenom sustavu ponašanja ljudi u određenoj kulturi. Zato se bez njihova poznavanja ne može ostvariti uspješno i uljudno sporazumijevanje, niti se mogu izraziti emocije koje su sadržane u svim našim iskazima. Tako je i u jezičnim iskazima čija je sastavnica ljudski osjet, osjetilo i emotivni doživljaj izazvan podražajem osjetila. Iako su nam osjetila genetski zadana, u kulturi smo razvili nove načine njihova iskazivanja: neki su izražaji osjeta poželjni, drugi su u društvu tabu, a treći se tek osvješćuju i proučavaju u psihologiji.

Ova je knjiga namijenjena ponajprije studentima hrvatskoga i poljskoga jezika na dotičnim katedrama u raznim zemljama, kao i ostalim zainteresiranima za govorni jezik.

Tko bude listao ovu knjigu, postat će svjestan da to čini pomoću dodira njezinih stranica (taktilnim kanalom), uz koji čuje šuštanje tih stranica (doživljava to auditivnim kanalom), a čita ih zahvaljujući svomu vidu (što doživljava očima, tj. vizualnim kanalom). Iz toga se može zaključiti da naše spoznaje nastaju sinergijski, multimedijски, odnosno da informacije primamo simultano mnogim svojim osjetilima.

Nadam se da će čitatelji u ovoj knjizi pronaći što god za sebe.

Neda Pintarić

Zagreb, ožujak 2009.